

Bostadslägenheter som är måltavlor för kriminella gäng

FREDRIK BANKE*

Det har blivit allt vanligare att anhöriga till kriminella blir måltavlor i konflikter som utspelar sig mellan kriminella organisationer. Hemmet är en naturlig plats att rikta attentaten mot, varför det följaktligen även blir en måltavla. En hyresvärd kan ha ett starkt intresse av att ett hyresavtal upphör att gälla för det fall hyresgästens hotbild medför att en hel byggnad är måltavla för exempelvis skjutningar och sprängningar. I artikeln undersöks om det finns möjligheter att med stöd av gällande rätt bryta besittningsskyddet och därmed få ett hyresavtal att upphöra för det fall en bostadslägenhet blivit måltavla för kriminella attentat.

1. Inledning

Det kan knappast ha undgått någon att ett, i förhållande till tidigare, nytt slags organiserad kriminalitet har infunnit sig i Sverige det senaste decenniet. Brottsförebyggande rådet (Brå) har bland annat konstaterat att det dödliga våldet i den kriminella miljön ökat kraftigt sedan 2013 och att det blivit allt vanligare med användningen av skjutvapen och automatvapen. I ökad utsträckning inträffar våldet utomhus i stadsmiljö, och en av de vanligaste brottsplatserna är i bostadsområden med flerbostadshus.¹ Regeringen har presenterat flera lagförslag i strävan efter att få bukt med den organiserade kriminaliteten,² och med all sannolikhet kommer lagändringar att krävas på fler områden än det straffrättsliga för att samhället som helhet ska kunna få ett effektivt verktyg mot de nya fenomen som uppstår till följd av den organiserade kriminalitetens utbredning.

Ett sådant nytt fenomen som det har rapporterats flitigt om i media under 2023 är att anhöriga till kriminella allt oftare blir måltavlor vid konflikter mellan

* Verksam som biträdande jurist i Setterwalls advokatbyrås fastighetsgrupp.

¹ Se Brås rapport 2023:4. Utredning och upplärning av dödligt våld i kriminell miljö.

² Se exempelvis prop. 2022/23:53, prop. 2022/23:126, prop. 2022/23:109 och prop. 2022/23:73.

olika kriminella grupperingar.³ Som en naturlig följd av detta blir hemmen där anhöriga till kriminella bor självklara utgångspunkter för attentat gentemot de anhöriga. Exempelvis kan det röra sig om attentat i form av skjutningar och sprängningar riktade mot de byggnader där de anhöriga är bosatta. Detta innebär en stor risk för allvarliga person- och saksador för övriga hyresgäster samt hyresvärd. När det rör sig om bostadslägenheter som upprepade gånger blivit utsatta för attentat kan en hyresvärd således ha ett starkt intresse av att de hyresgäster som är måltavlor sägs upp från sina hyresavtal och flyttar från byggnaden.

Besittningsskyddet för bostadslägenheter är emellertid starkt, och i skrivande stund verkar det inte finnas några avgöranden där en hyresvärd lyckats få ett hyresavtal att upphöra till följd av den risk som hyresvärden och övriga hyresgäster löper om hyresavtalet inte upphör. Konsekvensen av detta är att hyresvärdar står med bakbundna händer samtidigt som skjutningar och sprängningar kan riktas mot de byggnader som är måltavlor, med risk för synnerligen allvarliga person- och saksador som följd. Det kan leda till såväl dödsfall som att övriga hyresgäster flyttar från fastigheten,⁴ med den ekonomiska förlust det betingar för hyresvärden. I andra vågskålen ligger hyresgästens rätt till sitt hem. Om återupprepade skjutningar och sprängningar inträffat väcks frågan om det inte är bättre för alla berörda att den hyresgäst som är måltavla i stället exempelvis flyttar till ett skyddat boende och därmed undviker att utsätta både sig själv och andra för de allvarliga risker sådana attentat kan innebära.

Mot denna bakgrund utreder förevarande artikel om det är möjligt att med stöd av gällande rätt bryta ett besittningsskydd när en bostadslägenhet är måltavla för kriminella attentat. Artikeln tar inte sikte på situationer då hyresgästerna som bor i den bostadslägenhet som blivit måltavla själva begått brott i samband med boendet. Detta eftersom det är tydligt att det i sådana fall finns förutsättningar för att bryta besittningsskyddet.⁵ Däremot omfattas situationer där den hyresgäst som föranlett att bostadslägenheten blivit måltavla själv även är involverad i organiserad kriminalitet. Förutsatt att ingen kriminalitet förekommit i samband med boendet kan nämligen en hyresvärd inte bryta besittningsskyddet endast med hänvisning till att hyresgästen är involverad i organiserad kriminalitet.⁶

Det ska tilläggas att betänkandet *Åtgärder för tryggare bostadsområden* som presenterades den 4 oktober 2023 innehåller förslag som delvis kan förändra

³ Se exempelvis Herkel, B., 4 maj 2023. Polisen misstänker: Sprängdåd var riktat mot anhöriga till häktad gängledare. Sydsvenskan. Hämtat från: <https://www.sydsvenskan.se/2023-05-04/polisen-misstanker-sprangdad-var-riktat-mot-anhoriga-till-haktad-gangledare>.

⁴ Se exempelvis Hyresgästföreningens rapport Hyresgästers trygghet i sina bostadsområden, vari det framgår att en av tio av 2239 tillfrågade hyresgäster övervägt att flytta på grund av otrygghet i sitt bostadsområde. Hämtat från: <https://www.hyresgastforeningen.se/aktuellt/extern-nyhet/rapport-hyresgasters-trygghet-i-sina-bostadsomraden!tt-3354987/>.

⁵ Se 12 kap. 25 § JB och Svea hovrätts beslut 2023-04-04 i mål nr H 15146-22.

⁶ Jfr Svea hovrätts beslut 2023-02-01 i mål nr H 15344-22.

rättsläget om förslagen skulle bli verklighet.⁷ Däri föreslås nämligen att hyresgäster som begår vissa allvarligare brott, såsom skjutningar och sprängningar, kan få sitt besittningsskydd brutet i princip oberoende av var brottet begåtts om det är ägnat att ha en påverkan på miljön i lägenhetens omgivning som inte skäligen bör tålas.⁸ Detta är ett steg i rätt riktning, men förslaget löser långt ifrån hela problematiken; i betänkandet nämns att hyresvärderna inte kan tänkas utreda brott som begås i ett bostadsområde.⁹ Därmed kommer hyresvärderna vara beroende av polisens utredning, vilken omfattas av förundersökningssekretess intill dess åtal väcks.¹⁰ Hyresvärderna kan alltså tidigast agera först när ett åtal väckts, vilket fördröjer uppsägningens möjligheten. Frågan är vidare om en uppsägning kommer att kunna ske endast med anledning av att åtal väckts, eller om det kommer krävas en fällande dom. Gängkriminella som inte själva utför brotten och därmed inte blir lagförda lär hur som helst inte kunna sägas upp om betänkandets förslag blir verklighet. Slutligen möjliggör inte betänkandet uppsägning för det fall anhöriga till kriminella utgör måltavlor. Det finns således anledning att förmoda att eventuella lagändringar inte kommer att lösa den aktuella problematiken, varför en genomgång av möjligheterna till uppsägning enligt gällande rätt blir än mer aktuell.

2. Bostadshyresgästers besittningsskydd

2.1 Allmänna utgångspunkter

12 kap. JB, även kallat för hyreslagen (HL), reglerar avtal genom vilka hus eller delar av hus upplåts till nyttjande mot ersättning – dvs. bostadshyresavtal och lokalhyresavtal.¹¹ Under förutsättning att ett bostadshyresavtal inte omfattas av lagen (2012:978) om uthyrning av egen bostad, som tillämpas när en fysisk person upplåter en bostadslägenhet för annat än fritidsändamål, är alltså hyreslagen den omgärdande lagen.¹²

Hyreslagen har ett socialt skyddssyfte, varför reglerna däri är tvingande till hyresgästens förmån om inte annat anges i lagen.¹³ Eventuella avtalsvillkor som

⁷ SOU 2023:57.

⁸ SOU 2023:57 s. 155. Utgångspunkten är dock enligt betänkandet att det ska krävas att brott ska ha begåtts i omgivningen omkring bostadslägenheten.

⁹ Se SOU 2023:57 s. 156.

¹⁰ Se 18 kap. 1 § OSL.

¹¹ Se 1 § 1 st. HL.

¹² Se 1 § lagen (2012:978) om uthyrning av egen bostad. Denna lag är emellertid inte tillämplig vid upplåtelse av en hyresrätt i andra hand och om fler än en lägenhet upplåts gäller den dessutom endast för den första upplåtelsen.

¹³ Se 1 § 5 st. HL.

i förhållande till hyreslagens tvingande bestämmelser innebär en nackdel för hyresgästen får alltså ingen verkan vid en rättslig prövning.¹⁴

Ett hyresavtal kan ingås antingen på bestämd eller obestämd tid.¹⁵ Det normala vad gäller bostadshyresavtal, som inte rör andrahandsuthyrning, torde vara att sådana ingås på obestämd tid, med innebörden att det inte finns någon angiven slutdag i hyresavtalet, utan avtalet löper i stället tills vidare. Hyresavtal som gäller för obestämd tid ska sägas upp för att upphöra att gälla, och utgångspunkten är tre månaders uppsägningstid – förutsatt att inte längre uppsägningstid har avtalats om.¹⁶ Hyresavtal som ingås för bestämd tid upphör att gälla vid hyrestidens utgång, om inte annat har avtalats. Har hyresförhållandet varat mer än nio månader i följd ska avtalet emellertid även sägas upp för att upphöra att gälla, och då gäller en uppsägningstid på tre månader.¹⁷ En uppsägning från hyresvärden enligt ovan ska vara skriftlig.¹⁸

Vid en hyresvärdens uppsägning av ett hyresavtal som måste sägas upp för att upphöra att gälla kan en hyresgäst ändå ha rätt till förlängning av hyresavtalet, och detta enligt det s.k. direkta besittningsskyddet.¹⁹ Konsekvensen av att en hyresgäst skulle ha rätt till förlängning är att hyresvärdens uppsägning inte får någon påverkan på hyresavtalets giltighet.

Rätten till förlängning av ett hyresavtal motiveras av sociala intressen; hyresgäster bör ha en viss trygghet i besittningen till sin bostad, och skyldigheten att behöva lämna bostaden ska inte föreligga utan tungt vägande skäl. Mot hyresgästens intresse får vägas hyresvärdens intresse att disponera över lägenheten.²⁰ Det finns emellertid vissa undantagssituationer då frågan om rätten till förlängning inte aktualiseras, men när det rör sig om en bostadshyreslägenhet som är uttyrd i första hand är den starka huvudregeln att frågan aktualiseras.²¹ För det

¹⁴ Det finns däremot ingenting som hindrar en hyresgäst från att avstå från att göra gällande en rättighet som vederbörande har enligt hyreslagen. Dessutom finns det inget som hindrar parterna att efter en redan inträffad händelse överenskomma om villkor som strider mot hyreslagens tvingande regler, se NJA 1978 s. 64.

¹⁵ Se 3 § HL.

¹⁶ Se 3 § 1 st. HL och 4 § 1 st. 1 HL.

¹⁷ Se 3 § 2 st. HL och 4 § 2 st. 3 HL. Se även 3 § 3 st. HL som reglerar när ett tidsbestämt hyresavtal anses förlängt på obestämd tid.

¹⁸ Se 8 § 1 st. HL. I 8 § 2 st. HL stadgas även att hyresvärden bör ange orsaken till att avtalet skall upphöra, förutsatt att hyresgästen inte saknar rätt till förlängning enligt 45 § 1 st. 1–3 HL.

¹⁹ Se 46 § HL. Vad gäller lokalhyresavtal finns i stället ett indirekt besittningsskydd, som i stället för rätt till förlängning som utgångspunkt innebär en rätt till ekonomisk kompensation vid hyresvärdens uppsägning, se 56–60 §§ HL.

²⁰ Skorup, U. och Underskog, T., *Hyreslagarna* (2022, JUNO), under rubriken 12 kap. 46 §. Se även SOU 1966:14 s. 299 ff.

²¹ Undantagssituationerna regleras i 45 § HL och för en bostadshyreslägenhet som är uttyrd i första hand av en hyresvärd som inte själv behöver lägenheten utgörs de förenklat uttryckt av situationer då (a) hyresrätten är förverkad enligt 42 § HL eller (b) det finns en giltigt överenskommelse om avstående från besittningsskyddet enligt 45 a § HL.

fall rätt till förlängning inte föreligger upphör alltså hyresavtalet att gälla vid den lagstadgade uppsägningstidens slut.

Frågan om en hyresgäst har rätt till förlängning av ett hyresavtal avgörs i praktiken av en hyresnämnd, då en hyresvärd vid en förlängningstvist måste hänskjuta tvisten till en hyresnämnd inom en månad efter hyrestidens utgång för att uppsägningen inte ska vara utan verkan.²²

2.2 När föreligger inte rätt till förlängning av hyresavtalet?

För att rätten till förlängning inte ska inträda, dvs. att det direkta besittningsskyddet bryts, krävs antingen förekomsten av en besittningsbrytande grund enligt 46 § HL eller att hyresrätten är förverkad enligt 42 § HL. Vid förekomsten av en besittningsbrytande grund enligt 46 § HL upphör hyresavtalet, som ovan nämnts, att gälla vid uppsägningstidens utgång. Om det däremot föreligger en förverkandegrund enligt 42 § är hyresvärden berättigad att säga upp avtalet att upphöra i förtid (dvs. med omedelbar verkan).²³ Däremot finns det vissa möjligheter till rättelse som kan föranleda att en hyresgäst i vissa fall får stanna kvar i sitt hyresavtal trots förekomsten av en förverkandegrund.²⁴

Förverkande avser vissa allvarliga kontraktsbrott från hyresgästens sida, exempelvis om hyresgästen inte betalar hyra eller på annat sätt åsidosätter sina avtalsenliga skyldigheter.²⁵ En omständighet som inte är så allvarlig att förverkande aktualiseras kan fortfarande medföra att en besittningsbrytande grund enligt 46 § HL föreligger och att avtalet därmed inte förlängs.

3. Kan det direkta besittningsskyddet brytas för en bostadslägenhet som är måltavla för kriminella attentat?

3.1 Förverkandegrund eller besittningsbytande grund?

Prövningen inleder med att undersöka huruvida det går att förverka en hyresrätt som blivit måltavla för kriminella attentat. Därefter övergår prövningen till

²² Se 49 § 1 st. HL. Enligt 10 § lagen (1994:381) om rättegången i vissa hyresmål i Svea hovrätt får beslut i mål som överklagats till Svea hovrätt från en hyresnämnd inte överklagas. Hovrätten utgör alltså sista instans i denna ärendetyp.

²³ Detta framgår uttryckligen av 6 och 42 §§ HL. Det ska emellertid tilläggas att en hyresvärd i sådana situationer även kan välja att beakta den lagstadgade uppsägningstiden, se 46 § 1 st. 1 HL.

²⁴ Se 43–44 §§ HL.

²⁵ Jfr 42 § 1 st. 1 och 11 HL samt Holmqvist, L., Thomsson, R. och Ahlinder, E., Hyreslagen – En kommentar (JUNO), under rubriken 42 §.

att undersöka om det föreligger en besittningsbrytande grund för det fall en bostadslägenhet blivit måltavla för kriminella attentat.

3.2 Föreligger rätt till förverkande av hyresavtalet?

3.2.1 Förverkandegrunder

Som konstaterats ovan regleras förverkandegrunderna i 42 § HL. Bestämmelsen listar i punktform tolv olika förverkandegrunder. Vid en läsning av bestämmelsen kan det direkt konstateras att den enda förverkandegrund som eventuellt kan aktualiseras för situationen som undersöks är 42 § 1 st. 9 HL.²⁶ Förverkande enligt denna grund blir aktuell då hyresgästen antingen åsidosätter det som ska iaktas enligt 25 § HL vid användningen av lägenheten eller inte håller den tillsyn som krävs enligt nämnda paragraf och rättelse inte görs utan dröjsmål efter tillsägelse.

Anledningen till att 42 § 1 st. 9 HL är relevant att beakta är att 25 § HL stadgar att hyresgästen, när vederbörande använder lägenheten, ska se till att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas (störningar i boendet). Bestämmelsen stadgar även att hyresgästen vid sin användning av lägenheten också i övrigt ska iaktta allt som fordras för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten. Detsamma gäller för dem vilka hyresgästen svarar enligt 24 § 1 st. HL. Frågan är om det faktum att en hyresgäst medför att en bostadslägenhet, och därmed en byggnad, blir måltavla för kriminella attentat kan innebära en störning alternativt ett åsidosättande av vad som fordras för bevarande av sundhet, ordning och gott skick och därmed kan förverkas enligt 42 § 1 st. 9 HL.²⁷

Inledningsvis gäller det alltså att undersöka om den situation som utreds innebär en störning i boendet eller åsidosättande av vad som fordras för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten enligt 25 § HL. Om så inte är fallet blir förverkande enligt 42 § 1 st. 9 HL inte aktuellt och därmed skulle situationen inte träffas av någon förverkandegrund.

²⁶ Om brottslig verksamhet hade pågått i lägenheten hade förverkandegrunden i 42 § 1 st. 12 HL även aktualiserats. Så är emellertid inte fallet i situationen som artikeln undersöker. Notera dessutom att det endast är delar av förverkandegrunden i 42 § 1 st. 9 HL som aktualiseras; att undersöka huruvida förverkande kan ske på grund av vanvård av lägenheten blir inte aktuellt.

²⁷ Det ska tilläggas att en bostadslägenhet inte får sägas upp enligt 42 § 1 st. 9 HL på grund av störningar i boendet förrän socialnämnden underrättats. Om det är fråga om särskilt allvarliga störningar i boendet kan hyresavtalet förverkas även om någon tillsägelse om rättelse inte har gjorts och utan föregående underrättelse till socialnämnden, se 42 § 3–4 st. HL.

3.2.2 Föreligger en störning eller åsidosättande av sundhet, ordning och gott skick enligt 25 § HL?

Reglerna om störningar i boendet gäller inte endast till förmån för övriga bostadshyresgäster utan även för andra boende, t.ex. en hyresvärd som bor i huset eller personer som hör till en hyresgästs hushåll.²⁸ Handlingar som inträffar i närheten av bostaden kan även utgöra störningar i boendet enligt 25 § HL.²⁹ Alla typer av störningar som har en skadlig inverkan på människors hälsa, såväl fysisk som psykisk, omfattas av bestämmelsen. Ringa störningar eller enbart tillfälliga faller emellertid utanför definitionen av en störning.³⁰ Störningar i boendet enligt 25 § HL kan utgöras av orenlighet, störande ljud, hotfullt uppträdande mot grannar och andra slags klandervärda beteenden mot övriga boende.³¹ Våld eller hot om våld riktat mot grannar utgör en störning enligt bestämmelsen. Sådana störningar utgör normalt sett särskilt allvarliga störningar och medför att förverkande kan ske utan rättelsemöjlighet. Även våld mot andra personer i eller omkring fastigheten utgör störningar, och ibland även särskilt allvarliga sådana. I denna bedömning ger en avgörande vikt åt grannars befogade rädsla och det obehag de kan känna om en våldsam hyresgäst tillåts bo kvar.³²

I den situation som artikeln utreder har emellertid hyresgästen inte utfört någon störande handling relaterat till hyresförhållandet. Eftersom de kriminella attentaten inte utförs av hyresgästen är det alltså inte möjligt att hävda att de utgör störande handlingar från hyresgästen,³³ varför en störning enligt 25 § HL inte föreligger.

Frågan är då om situationen kan utgöra ett brott mot skyldigheten att iakttä vad som krävs för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten. Regeln aktualiseras endast för det fall en situation inte anses utgöra en störning i den mening som avses i 25 § HL och träffar därmed situationer där reglerna om störningar inte anses tillämpliga. Enligt förarbetena aktualiseras regeln exempelvis då en hyresgästs klandervärda beteende inte drabbar andra boende utan hyresvärdens anställda eller en lokalhyresgäst.³⁴ Skyldigheten att iakttä sundhet, ordning och gott skick gäller inte endast i själva lägenheten utan omfattar även allmänna utrymmen som hyresgästen normalt disponerar, såsom trappuppgångar, hissar, tvättstugor och andra gemensamma utrymmen.³⁵ Det finns

²⁸ Prop. 1992/93:115 s. 31.

²⁹ Jfr RH 1999:57 samt RH 2015:31.

³⁰ Prop. 1992/93:115 s. 30 f. I propositionen nämns även att vissa störningar som är normala inslag i boende i flerfamiljshus också accepteras, trots att de kan ha en skadlig inverkan på hälsan.

³¹ Skorup, U. och Underskog, T., Hyreslagarna (2022, JUNO), under rubriken 12 kap. 25 §.

³² Jfr ÖH 14589-20.

³³ Jfr Svea hovrätts beslut 2023-02-01 i mål nr H 15344-22.

³⁴ Prop. 1992/93:115 s. 31.

³⁵ Holmqvist, L., Thomsson, R. och Ahlinder, E., Hyreslagen – En kommentar (JUNO), under rubriken 25 §.

flera exempel i praxis där brott mot skyldigheten att iaktta sundhet, ordning och gott skick ansetts vara för handen då en hyresgäst hotat, anklagat eller vidtagit våld mot hyresvärdens anställda.³⁶ Även andra beteenden som orsakar arbetsmiljöproblem för hyresvärdens personal kan anses utgöra ett brott mot regeln.³⁷ Förvaring av vapen, ammunition och sprängämnen i lägenheten under avsevärd tid har exempelvis inte ansetts utgöra en störning, men däremot åsidosättande av sundhet, ordning och gott skick.³⁸

För att ett handlande ska stå i strid med kravet krävs att handlandet har ett visst samband med hyresgästens boende i lägenheten.³⁹ För de situationer artikeln undersöker har det faktum att bostadslägenheten blivit måltavla för kriminella attentat inte något samband med en hyresgästs agerande i förhållande till sitt boende. Av samma anledning som har redogjorts för vad gäller störningar kommer en domstol inte att anse att en hyresgäst åsidosatt skyldigheten att bevara sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten.⁴⁰

Problemet är alltså inte att situationen som sådan, dvs. sprängningar och skjutningar mot en byggnad, inte är tillräckligt allvarlig; hade en hyresgäst på något sätt bidragit till att attentaten genomfördes mot byggnaden hade det utgjort en särskilt allvarlig störning med förverkande som följd. Att en hyresgäst däremot, genom åtgärder som inte har samband med boendet, blir en måltavla, och därmed även byggnaden, utgör inte en störning eller åsidosättande av sundhet, ordning och gott skick inom fastigheten.

3.2.3 *Slutsats*

Vid en domstolsprövning skulle en hyresgäst, i de situationer som artikeln utreder, inte anses ha åsidosatt något av det som ska iakttas enligt 25 § HL. Således är det inte heller möjligt att åberopa 42 § 1 st. 9 HL som förverkandegrund. Konsekvensen av detta är följaktligen att ingen förverkandegrund blir aktuell när en bostadslägenhet blir måltavla för kriminella attentat. Ett förverkande av hyresavtalet är alltså inte möjligt i en sådan situation.

³⁶ Se RH 1997:19, RH 2010:84 och ÖH 5973-18.

³⁷ Jfr ÖH 10485-14.

³⁸ ÖH 11710-21.

³⁹ Se ÖH 5939-12.

⁴⁰ Jfr Svea hovrätts beslut 2023-02-01 i mål nr H 15344-22.

3.3 Föreligger en besittningsbrytande grund för hyresavtalet?

3.3.1 Besittningsbrytande grunder

Som ovan konstaterats återfinns de besittningsbrytande grunderna i 46 § HL. Bestämmelsen listar i punktform tio olika besittningsbrytande grunder. På samma sätt som för förverkande, går det enkelt att utesluta de flesta grunderna endast genom en läsning av bestämmelsen. Det finns egentligen bara två besittningsbrytande grunder som inte direkt kan uteslutas: (i) 46 § 1 st. 2 HL, som stadgar att rätt till förlängning inte föreligger när hyresgästen i annat fall har åsidosatt sina förpliktelser i så hög grad att avtalet inte skäligen bör förlängas, och (ii) 46 § 1 st. 10 HL, som stadgar att rätt till förlängning inte föreligger när det i annat fall inte strider mot god sed i hyresförhållanden eller av någon annan anledning är oskäligt mot hyresgästen att hyresförhållandet upphör.⁴¹

Vad gäller 46 § 1 st. 2 HL träffar den situationer där hyresgästen ”i annat fall” har åsidosatt sina förpliktelser. I 46 § 1 st. 1 HL stadgas att rätt till förlängning inte föreligger när hyresrätten är förverkad utan att hyresvärden har sagt upp avtalet att upphöra i förtid. Den andra punkten avser således annan misskötsamhet från hyresgästens sida än sådan som avses i bestämmelsens första punkt.⁴² Bestämmelsen infördes för att även sådan misskötsamhet som inte leder till förverkande i åtskilliga fall ändå borde kunna få till effekt att hyresgästen går miste om sin rätt till förlängning av hyresavtalet.⁴³ Som konstaterats ovan anses emellertid en hyresgäst inte ha begått någon misskötsamhet över huvud taget i den situation som artikeln studerar, med innebörden att 46 § 1 st. 2 HL inte kommer att vara tillämplig. Således återstår det endast att undersöka huruvida besittningsskyddet kan brytas genom 46 § 1 st. 10 HL – den så kallade generalklausulen.⁴⁴

3.3.2 Kan besittningsskyddet brytas genom tillämpning av generalklausulen i 46 § 1 st. 10 HL?

Generalklausulen medför att en hyresgäst inte har rätt till förlängning av hyresavtalet när det ”i annat fall” inte strider mot god sed i hyresförhållanden eller av någon annan anledning är oskäligt mot hyresgästen att hyresförhållandet upphör. Genom lokutionen ”i annat fall” följer att generalklausulen endast kan

⁴¹ Eftersom det i artikeln redan konstaterats att förverkande inte aktualiseras har 46 § 1 st. 1 HL, som stadgar att rätt till förlängning inte föreligger när hyresrätten är förverkad utan att hyresvärden har sagt upp avtalet att upphöra i förtid, inte bedömts aktualiserad.

⁴² Skorup, U. och Underskog, T., Hyreslagarna (2022, JUNO), under rubriken 12 kap. 46 §.

⁴³ Se SOU 1966:14 s. 143 ff.

⁴⁴ Holmqvist, L., Thomsson, R. och Ahlinder, E., Hyreslagen – En kommentar (JUNO), under rubriken 46 §.

tillämpas när inga tidigare uppräknade punkter i 46 § HL är tillämpbara, vilket redan konstaterats vara fallet. Generalklausulen utgör ett slags uppsamlingsbestämmelse då lagstiftaren inte ansett det möjligt att i lagtext beskriva samtliga fall då ett besittningsskydd kan komma att brytas. Bestämmelsen fungerar alltså som en allmän regel som fångar upp de situationer som inte täcks av de övriga specifika besittningsbrytande grunderna.⁴⁵ Ett grundläggande krav för att besittningsskyddet ska brytas genom en tillämpning av generalklausulen är att hyresvärdens skäl för uppsägning är sakliga. Om så bedöms vara fallet vägs därefter hyresvärdens intresse att få hyresavtalet uppsagt mot hyresgästens intresse att få hyresavtalet förlängt. Det krävs att hyresvärdens intresse väger tyngre än hyresgästens för att besittningsskyddet ska brytas.⁴⁶ Saknas sakliga skäl ogillas hyresvärdens talan om uppsägning utan att en intresseavvägning genomförs.⁴⁷

Som sakligt skäl räknas i princip varje skäl som inte har chikanös karaktär eller som av annan anledning inte uppbärs av något legitimt intresse.⁴⁸ Således följer att det inte finns någon uttrycklig begränsning vad gäller skäl som kan anses vara sakliga. Förarbetena exemplifierar uppsägningsskäl som inte ska anses vara sakliga med situationer då hyresvärden säger upp en hyresgäst grundat på hyresgästens ras eller nationalitet, att hyresgästen har en barnrik familj eller att hyresvärden hämnas på hyresgästen för att vederbörande gjort bruk av sina lagliga rättigheter gentemot hyresvärden.⁴⁹ För det fall en byggnad blivit utsatt för kriminella attentat till följd av att en hyresgäst bosatt i byggnaden i sin tur är måltavla för attentaten torde hyresvärdens skäl för uppsägning vara att förhindra att attentat riktas mot byggnaden. Hyresvärden torde ha ett legitimt intresse av att inga attentat inträffar i och omkring byggnaden; beroende på arten av attentaten kan de nämligen orsaka omfattande skador för både hyresvärd och hyresgäst, med risk för negativa konsekvenser för hyresvärdens verksamhet, vilket hyresvärden har starka skäl för att försöka undvika. Beaktat den låga tröskel som lagstiftaren har stadgat ska gälla för att ett skäl ska anses vara sakligt måste en hyresvärd som säger upp på grund av att en bostadslägenhet blivit måltavla för kriminella attentat anses ha sakliga skäl för uppsägningen.

Beaktat att hyresvärdens skäl bör betraktas som sakliga för det fall en uppsägning sker på grund av hyresvärdens önskan att undanröja hotbilden mot en byggnad, följer att en intresseavvägning ska göras mellan parterna. Av betydelse i denna intresseavvägning är hur de av hyresvärden anförda sakskälens tyngd förhåller sig till vikten av hyresgästens intresse att få behålla lägenheten. Sakskälens måste ha sådan tyngd att det framstår som rimligt eller skäligt att hyresgästen får flytta. För det fall ingendera parts intresse väger tyngre än motpartens

⁴⁵ Se SOU 1966:14 s. 138.

⁴⁶ Se SOU 1966:14 s. 209, RBD 1979:36 och RBD 1981:4.

⁴⁷ Skorup, U. och Underskog, T., Hyreslagarna (2022, JUNO), under rubriken 12 kap. 46 §.

⁴⁸ SOU 1966:14 s. 209, RBD 1979:36 och Holmqvist, L., Thomsson, R. och Ahlinder, E., Hyreslagen – En kommentar (JUNO), under rubriken 46 §.

⁴⁹ SOU 1966:14 s. 209.

bryts inte besittningsskyddet.⁵⁰ I situationer med besvärande bostadsbrist utfaller normalt intresseavvägningen till hyresgästens fördel, då hyresgästen annars riskerar att inte ha något tak över huvudet. Är bostadsmarknaden någorlunda balanserad har hyresgästen likväl ett stort intresse av att behålla bostadslägenheten, men inte i sådan utsträckning att det på samma sätt som vid besvärande bostadsbrist bör få vågskålen att väga över till hyresgästens fördel. Hyresgästens främsta intresse för det fall det inte föreligger påtaglig bostadsbrist är ett ideellt sådant, som består av ett intresse att få ha sitt hem orubbat och att få bo kvar på den plats vars miljö man vuxit in i och funnit sig till rätta i.⁵¹ För barnfamiljer väger intresset av ostörd besittning till hemmet särskilt tungt. Utöver det ideella intresset vad gäller hemmets bevarande ska hänsyn även tas till exempelvis att avflyttning föranleder flyttkostnader för hyresgästen. Även andra omständigheter, exempelvis avstånd mellan hem och arbetsplats, kan spela en viss roll i bedömningen av hyresgästens intresse av att behålla lägenheten.⁵² Vidare kan avflyttning påfordras för det fall hyresvärden erbjuder en godtagbar ersättningslägenhet som hyresgästen skäligen kan nöja sig med.⁵³

För det fall hyresvärdens intresse av att få disponera över lägenheten grundar sig på ett mer personligt intresse, exempelvis ett önskemål att placera en släkting i lägenheten, bedöms intresset allmänt sett som vägande mindre tungt. Detsamma gäller hyresvärdens intressen som grundar sig på ett tredjemansintresse, exempelvis en önskan om att hjälpa personer i en bostadskö. Tyngst väger så kallade rena hyresvärdens intressen, exempelvis önskemål om att ställa lägenheten till bostadsförmedlingens förfogande.⁵⁴ Det vill säga, intressen som avser tillgodose hyresvärdens behov som förvaltare av fastigheten. Vad gäller de situationer förevarande artikel utreder torde hyresvärdens intresset vara ett så kallat rent hyresvärdensintresse; det grundar sig ytterst på en önskan om att verksamheten inte ska gå om intet på grund av attentat mot en byggnad. Intresset grundar sig varken på personliga skäl från hyresvärden eller tredjemansintressen. Allmänt sett torde åtminstone en uppsägning baserad på dessa skäl baseras på ett rent hyresvärdensintresse, med följderna att det väger tyngre i intresseavvägningen jämfört med andra kategorier av hyresvärdens intressen.

En hyresgästs intresse av att behålla lägenheten väger som tyngst när vederbörande har sin permanenta bostad i lägenheten.⁵⁵ Det har framförts åsikter i doktrin om att för det fall hyresgästen har sin permanenta bostad i lägenheten utfaller intresseavvägningen i regel till hyresgästens förmån oberoende av vilket

⁵⁰ RBD 1983:18.

⁵¹ Jfr RH 1997:106.

⁵² SOU 1966:44 s. 209.

⁵³ SOU 1966:44 s. 211.

⁵⁴ Holmqvist, L., Thomsson, R. och Ahlinder, E., Hyreslagen – En kommentar (JUNO), under rubriken 46 §, och RBD 1981:29.

⁵⁵ Edling, T., Lexinokommentaren till 12 kap. 46 § JB.

sakligt skäl hyresvärdens åberopar.⁵⁶ Det må vara korrekt att så i allmänhet är fallet, men det skulle te sig orimligt om det inte fanns undantagssituationer då besittningsskyddet kan brytas även när hyresgästen har sin permanenta bostad i lägenheten; vad skulle annars generalklausulen syfta till? Själva grundtanken med klausulen är ju att fånga upp besittningsbrytande grunder som inte alla kan beskrivas under en bestämmelse. Vad gäller de övriga besittningsbrytande grunderna finns det vidare ingen begränsning vad gäller tillämplighet i förhållande till om en lägenhet utgör en hyresgästs permanenta bostad eller inte. Så bör inte heller vara fallet för generalklausulen, och det finns inte heller något stöd i förarbeten eller praxis för att det skulle vara omöjligt att bryta ett besittningsskydd genom generalklausulen så fort en lägenhet utgör en hyresgästs permanenta bostad. Självfallet väger en hyresgästs intresse i sådana fall mycket tungt, men det bör inte tolkas utgöra ett intresse som inte i något fall kan trumfas av hyresvärdens. En sådan tolkning skulle kunna leda till mycket orimliga konsekvenser för en hyresvärd. Frågan som bör ställas är alltså inte om det är omöjligt att bryta besittningsskyddet när en hyresgäst har sin permanenta bostad i byggnaden, utan snarare när det, trots detta faktum, kan ske med hänvisning till att hyresvärdens intresse rimligen måste överväga hyresgästens. Eftersom denna fråga inte blivit prövad i praktiken blir det aktuellt att på ett allmänt plan resonera kring när så kan anses vara fallet. Nedan argumenteras således för vad som kan tänkas krävas för att hyresvärdens intresse ska anses överväga hyresgästens trots att vederbörande har sitt permanentboende i bostadslägenheten som hyresavtalet avser.

Att en bostadslägenhet är föremål för kriminella attentat säger egentligen ingenting om allvarligheten av attentaten. Skulle det vara så att det exempelvis endast fanns en förhöjd risk för slagsmål eller bråk i eller omkring en byggnad skulle det i princip aldrig kunna leda till att intresseavvägningen ger ett utslag till hyresvärdens fördel. Om det däremot skulle vara så att attentaten eller risken för attentat exempelvis orsakar synnerligen allvarliga negativa konsekvenser för hyresvärdens torde det vara svårt att argumentera för att hyresgästens intresse överväger hyresvärdens.

Exempel på synnerligen allvarliga negativa konsekvenser kan tänkas vara att hyresvärdens verksamhet allvarligt tar skada av attentaten, och på något sätt inte kan bedrivas i vissa avseenden eller över huvud taget. Exempelvis kanske flera av hyresgästerna i byggnaden eller omkringliggande byggnader flyttar på grund av utsatthet och hyresvärdens får svårt att hitta nya hyresgäster till de utsatta lägenheterna, eller kanske inte hyresvärdens eller vederbörandes anställda kan befinna sig i byggnaden på grund av påtaglig risk för att exempelvis bli offer för ett attentat. För det fall hyresvärdens kan visa på sådana synnerligen allvarliga negativa konsekvenser borde rimligen som utgångspunkt en domstol anse att

⁵⁶ Holmqvist, L., Thomsson, R. och Ahlinder, E., Hyreslagen – En kommentar (JUNO), under rubriken 46 §.

hyresvärdens intresse överväger hyresgästens. Allt annat vore orimligt, då en enda hyresgäst i praktiken i sådant fall skulle kunna föranleda att hela hyresvärdens verksamhet går om intet. Generalklausulen måste i en sådan situation kunna träda in och förhindra sådana orimliga konsekvenser.

För att kunna nå framgång med ett sådant argument om synnerligen allvarliga negativa konsekvenser torde det krävas av hyresvärderna att vederbörande på något välgrundat sätt kan påvisa sådana synnerligen allvarliga negativa konsekvenser eller risk för sådana. Allmänna invändningar som inte kan bevisas eller inte är välgrundade torde inte vinna framgång vid en prövning. För det fall attentaten begås med användning av eldvapen eller sprängningar med något slags bomber, exempelvis termosbomber, torde risk för synnerligen allvarliga negativa konsekvenser närmast presumeras vara för handen; om exempelvis en närboende hyresgäst till den hyresgäst som är måltavla skulle bli offer för ett attentat kan det nämligen tänkas att det på ett mycket negativt sätt påverkar hyresvärdens verksamhet.

Vidare kan det tänkas att det bör uppställas något slags krav på att risken för attentat inte kan förväntas avta under överskådlig tid framöver. Skulle det exempelvis vara så att en skjutning riktas mot en byggnad men att det inte finns några indikationer på att fler attentat kommer att inträffa bör det rimligen inte innebära att hyresvärdens intressen överväger hyresgästens. I en sådan situation finns nämligen inget påtagligt incitament för hyresvärderna att hyresavtalet upphör. För att situationen ska föranleda att ett besittningsskydd bryts kan det tänkas krävas att exempelvis två attentat redan har inträffat och att det föreligger en påtaglig risk för fler attentat framöver, samt att denna hotbild inte kan förväntas avta. I en sådan situation finns nämligen ett starkt intresse för hyresvärderna att besittningsskyddet bryts och svårligen kan det intresset tillgodoses på annat sätt än att hyresgästen flyttar; hyresvärderna har ju ingen möjlighet att på något annat sätt minska hotbilden mot byggnaden. Dessutom kan hyresvärderna genom det faktum att det redan begåtts två attentat konkret bevisa att attentaten inte utgör engångshändelser. Alternativt kan det emellertid tänkas räcka med att endast ett attentat begås, om det på något sätt tydligt indikeras att flera attentat kommer att inträffa samt att hotbilden inte kan förväntas avta. Det torde emellertid vara ytterst hypotetiskt och svårt att bevisa att så skulle vara fallet om endast ett attentat begåtts.

För det fall hyresvärderna kan visa (i) att attentaten har synnerligen allvarliga negativa konsekvenser eller att det föreligger en påtaglig risk för synnerligen allvarliga negativa konsekvenser och (ii) risken för attentat inte kan förväntas avta under överskådlig tid framöver bör det antas att en domstol skulle anse att hyresvärdens intresse överväger hyresgästens. Om inte så är fallet skulle hela syftet med generalklausulen urholkas, och bestämmelsen skulle i praktiken vara omöjlig att utnyttja på det enligt lagstiftaren tilltänkta sättet. Innan dess att en slutsats kan nås gällande huruvida besittningsskyddet kan brytas finns emellertid ytterligare frågor som behöver besvaras, exempelvis huruvida det bör upp-

ställas ett krav på hyresvärderna att erbjuda hyresgästen en ersättningslägenhet för att uppsägning ska kunna ske.

Som redogjorts för ovan kan avflyttning påfordras för det fall hyresvärderna erbjuder en godtagbar ersättningslägenhet som hyresgästen skäligen kan nöja sig med. Det är emellertid ingen absolut förutsättning att så görs för att besittningsskyddet ska kunna brytas. Problemet i förhållande till de situationer som artikeln utreder är att det kan antas att hyresvärderna i många fall inte undkommer måltavleproblematiken endast genom att erbjuda hyresgästen en ersättningslägenhet; det kan nämligen på goda grunder befaras att även ersättningslägenheten blir måltavla för kriminella attentat. Den egentliga måltavlan flyttar ju bara in i ett nytt objekt, vilket alltså inte förändrar hotbilden mot hyresgästen. Problemet art medför alltså att en ersättningslägenhet möjligen inte är ett gångbart alternativ.

En beaktansvärd invändning mot att uppställa ett sådant krav är dessutom att det inte rimligen kan förväntas av hyresvärdar att vara de samhällsaktörer som har ansvaret att tillse att hyresgäster erbjuds ett säkert boende för det fall de är måltavlor för kriminella attentat. Ett sådant ansvar torde snarare åligga det allmänna. Däremot finns det situationer där en ersättningslägenhet kombinerad med andra åtgärder möjligen skulle kunna innebära en lösning på måltavleproblematiken; om exempelvis en utsatt hyresgäst medges fingerade personuppgifter, sekretess vad gäller folkbokföringsuppgifter eller annan liknande åtgärd och i samband med detta flyttar in i en ersättningslägenhet kan det tänkas att risken avsevärt minskar för att attentaten fortgår. Potentiella gärningsmän skulle nämligen då inte veta vart de ska rikta attentaten. I en sådan situation kan det anses som mer skäligt att en hyresvärd även är medgörlig och erbjuder hyresgästen en ersättningslägenhet. Ytterst får en bedömning göras i det enskilda fallet. Om det däremot inte på goda grunder kan förväntas att hotbilden kommer avta kan det inte anses vara ändamålsenligt att hyresvärderna förväntas erbjuda en ersättningslägenhet. I en sådan situation torde det vara rimligare att hyresgästen i samråd med polisen eller socialtjänsten erbjuds ett skyddat boende eller dylikt.

Det kan tänkas att det ställs ett krav att hyresvärderna har undersökt om det rimligen går att få hotbilden att försvinna genom en ersättningslägenhet kombinerad med andra åtgärder. Detta måste då rimligen göras i dialog med hyresgästen, och om hyresgästen inte är samarbetsvillig alternativt det bedöms att måltavleproblematiken inte kommer att försvinna bör det inte uppställas något krav på att erbjuda en ersättningslägenhet. Om det däremot kan antas att måltavleproblematiken hade kunnat lösas genom en ersättningslägenhet kombinerad med andra åtgärder bör det generellt sett ligga hyresvärderna till last i intresseavvägningen om vederbörande inte erbjudit en ersättningslägenhet (förutsatt att möjligheten att göra så förelåg för hyresvärderna). Det vill säga, erbjuder hyresvärderna ingen ersättningslägenhet trots att vederbörande hade möjlighet till det samt måltavleproblematiken hade kunnat lösas med ersättningslägenhet kombinerad med andra åtgärder bör besittningsskyddet inte rimligen kunna brytas.

Detta förutsätter såklart att hyresgästen på något sätt visat sig villig att vidta sådana åtgärder som är nödvändiga för att undvika måltavleproblematiken.

Vad gäller i situationer vid besvärande bostadsbrist? Om hyresvärden erbjuder en ersättningslägenhet torde bostadsbristen inte ha någon påverkan på bedömningen. Däremot uppstår frågan om besittningsskyddet bör kunna brytas för det fall hyresvärden inte erbjuder hyresgästen någon ersättningslägenhet med motiveringen att måltavleproblematiken inte kan lösas. Detta alternativ förutsätter att det faktum att hyresvärden inte erbjuder en ersättningslägenhet inte hindrar att besittningsskyddet bryts, det vill säga att måltavleproblematiken i vilket fall inte hade blivit löst. I en sådan situation torde det över huvud taget inte vara lämpligt att hyresgästen flyttar in i en annan lägenhet, då måltavleproblematiken i sådant fall endast kan antas följa med hyresgästen. I stället bör det vara lämpligare att hyresgästen då flyttar in i ett skyddat boende, vilket ytterst blir en fråga för polisen eller socialtjänsten. Beaktat detta torde det faktum att det föreligger besvärande bostadsbrist i samhället inte påverka förutsättningen för att bryta besittningsskyddet. Det kan även tilläggas att även om besvärande bostadsbrist inte skulle bedömas föreligga får det antas vara mycket svårt för en person som är måltavla att hitta en hyresvärd som över huvud taget skulle vara villig att erbjuda personen ett hyreskontrakt.

Bör det faktum att det även finns ett barn i hushållet påverka bedömningen av huruvida besittningsskyddet kan brytas? Som påtalats ovan väger barnfamiljers intresse av ostörd besittning till hemmet särskilt tungt i intresseavvägningen. Om något torde förekomsten av barn i hushållet vara ett argument för att besittningsskyddet ska brytas, då barnet lär löpa en allvarlig risk att bli skadat för det fall det ingår i samma hushåll som den hyresgäst som är måltavla. Det borde vara förenligt med barnets bästa att måltavleproblematiken tas itu med, vilket antingen görs genom exempelvis fingerade uppgifter kombinerat med ersättningslägenhet alternativt skyddat boende. Det värsta för barnet torde vara att kvarstanna i lägenheten som är måltavla. Det finns således ingen anledning som talar för att det skulle vara svårare att bryta besittningsskyddet för det fall ett barn är med i bilden.

Avslutningsvis bör det tilläggas att det kan tänkas krävas från hyresvärden att vederbörande ersätter hyresgästen för de flyttkostnader som hyresgästen åsamkas, såväl när ersättningslägenhet erbjuds som när så inte är fallet. Beaktat att hyresgästen får flytta med hänsyn till hyresvärdens och övriga hyresgästers intressen bör det nämligen anses vara skäligt att hyresvärden står för flyttkostnaderna.

3.3.3 *Slutsats*

Av redogörelsen framgår att det teoretiskt sett är möjligt att bryta besittningsskyddet genom en tillämpning av generalklausulen i hyreslagen (46 § 1 st. 10

HL). Det skulle åtminstone vara förenligt med bestämmelsens yttersta ramar att ett besittningsskydd i vissa situationer bryts när en bostadslägenhet är måltavla för kriminella attentat. För att så ska ske krävs emellertid att hyresvärdens intresse av att hyresavtalet upphör överväger hyresgästens intresse av att behålla lägenheten. Detta är en bedömning som ytterst görs av en domstol i varje enskilt fall, men kraven torde vara mycket högt ställda för att hyresvärdens intresse ska anses överväga hyresgästens. Eftersom det inte har prövats i praxis finns det ingen vägledning vad gäller vilka omständigheter som skulle krävas för att så ska anses vara fallet, men det kan argumenteras för att hyresvärdens intressen bör anses överväga hyresgästens för det fall hyresvärderna kan visa att (i) attentaten medför synnerligen allvarliga negativa konsekvenser för hyresvärderna eller att det föreligger en påtaglig risk för synnerligen allvarliga negativa konsekvenser och (ii) risken för attentat inte kan förväntas avta under överskådlig tid framöver. Vid attentat som genomförs med hjälp av eldvapen och/eller bomber torde det närmast presumeras att en påtaglig risk för synnerligen allvarliga negativa konsekvenser föreligger.

Vad gäller huruvida det kan tänkas finnas ett krav på att hyresvärderna måste erbjuda hyresgästen en ersättningslägenhet för att besittningsskyddet ska kunna brytas bör svaret vara jakande för det fall en ersättningslägenhet kombinerad med övriga åtgärder (exempelvis fingerade personuppgifter) skulle lösa måltavleproblematiken. Om så inte bedöms vara fallet torde något sådant krav inte åläggas hyresvärderna, då hyresgästen i ett sådant fall bör hänvisas till exempelvis ett skyddat boende, vilket inte är en fråga för en hyresvärd att lösa. Det kan slutligen även tänkas rimligt att hyresvärderna ersätter hyresgästen för de flyttkostnader som vederbörande åsamkas.

4. Avslutande reflektion

Den fråga som artikeln behandlar är utan tvekan mycket känslig och innehåller flera svåra avväganden. Det kan tyckas vara oskäligt att en drabbad anhörig ska förlora sin bostad när vederbörande även själv är ett offer för de kriminella attentaten. Ett sådant argument är på inget sätt svårt att förstå. Å andra sidan måste det även beaktas att närboende hyresgäster kan riskera sina liv till följd av attentat som riktas mot den hyresgäst som är måltavla. Hyresvärderna kan även i värsta fall stå kvar med en tom byggnad efter det att övriga hyresgäster flyttat från byggnaden till följd av rädsla för sin och närståendes trygghet. Det måste alltså rimligen finnas en yttersta gräns för de konsekvenser som ett enda hyresavtal ska tillåtas ha för en hyresvärd och övriga hyresgäster. Hyreslagens generalklausul torde innebära existensen av en sådan gräns, och denna artikel har inneburit ett försök att uppställa några riktlinjer för när det kan tänkas att

gränsen är passerad. Beaktat att frågan inte kan förväntas lösas av lagstiftaren inom den närmaste tiden,⁵⁷ torde det nu ytterst vara upp till en domstol att faktiskt också konstatera att så är fallet.

⁵⁷ Utifrån de förslag som presenterades i SOU 2023:57.